Euroopan unionin neuvosto

Bryssel, 20. marraskuuta 2026
(OR. en)

15479/26

CULT 138
CULT HERIT 33

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2027–2030

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena edellä mainittu päätöslauselma, jonka neuvosto (koulutus, nuoriso, kulttuuri ja urheilu) hyväksyi istunnossaan 20. marraskuuta 2026.

LIITE

Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2027–2030

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO JA NEUVOSTOSSA KOKOONTUNEET JÄSENVALTIOIDEN HALLITUSTEN EDUSTAJAT

VAHVISTAVAT

– Euroopan unionin neuvoston, Euroopan parlamentin ja Euroopan komission 18. kesäkuuta 2026 hyväksymässä yhteisessä julistuksessa ”Eurooppa kulttuurin puolesta ja kulttuuri Euroopan puolesta”[1] hahmotellun pitkän aikavälin strategisen vision, jossa kulttuuri asetetaan eurooppalaisen identiteetin ytimeen;

OVAT TIETOISIA

– EU:n kulttuurialan työsuunnitelmista ja niiden avulla saavutetuista tuloksista, joissa asetetaan korkean tason poliittiset prioriteetit ja tulevaisuuteen suuntautuva toimintaohjelma jäsenvaltioiden osallistumiselle kulttuuripolitiikkaan unionin tasolla;

TUNNUSTAVAT

– kulttuurin itseisarvon merkityksen, inspiraation, innovoinnin, ihmisten välisten yhteyksien, keskinäisen ymmärryksen, identiteetin ja yhteisön lähteenä;

– että Euroopan kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus muodostaa yhteisen perinnön, jota olisi vaalittava, tuettava ja varjeltava kaikkien hyväksi;

– kulttuurin keskeisen roolin demokratian suojelemisessa ja eurooppalaisten arvojen tunnetuksi tekemisessä sekä rauhan, yhteiskunnan selviytymiskyvyn, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun, osallisuuden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja kaikkien unionin kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä;

[1] EUVL C, C/2026/3440, 25.6.2026.

– kulttuurin roolin sukupuolten tasa-arvon edistämisessä ja sen, että unionin on pyrittävä kaikissa toimissaan poistamaan eriarvoisuutta ja edistämään tasa-arvoa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklan mukaisesti;

– kulttuuri- ja luovien alojen ainutlaatuisen roolin vihreän siirtymän nopeuttamisessa ottamalla huomioon kestävyyden, selviytymiskyvyn ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen unionin tavoitteiden mukaisesti;

– kulttuuri- ja luovien alojen keskeisen roolin työpaikkojen luomisessa kaikkialla unionissa sekä kasvun, kilpailukyvyn, innovoinnin ja osallistavan kestävän kehityksen edistämisessä;

– kulttuurin merkityksen EU:n kahden- ja monenvälisissä ulkosuhteissa ja yhteistyössä ja erityisesti sen kumppanuudessa Unescon ja Euroopan neuvoston kanssa;

OTTAVAT HUOMIOON

– Venäjän meneillään olevan hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan, mukaan lukien kulttuuriperinnön kohdennettu tuhoaminen, hyökkäykset sen kulttuuri- ja luovia aloja vastaan sekä hyökkäykset ukrainalaisia taiteilijoita ja kulttuurialan ammattilaisia vastaan;

– eri puolilla maailmaa, muun muassa konfliktialueilla, vallitsevan geopoliittisen epävakauden, joka aiheuttaa merkittäviä uhkia kulttuuriperinnölle, taiteilijoille ja kulttuurialan ammattilaisille ja jolla on niihin kauaskantoisia vaikutuksia;

– ympäristö- ja ilmastokriisien todelliset ja välittömät vaikutukset kulttuurimaisemiin ja kulttuuriperintöön sekä laajemmin kulttuuri- ja luoviin aloihin, sillä Eurooppa nopeimmin lämpenevänä maanosana kärsii biologisen monimuotoisuuden ennennäkemättömästä köyhtymisestä ja pahenevista helleaalloista, maastopaloista, kuivuudesta, rankoista lumisateista, tulvista, merten helleaalloista ja myrskyistä[2];

[2] Ks. European State of the Climate Report 2025, https://climate.copernicus.eu/esotc/2025

– demokratioiden kohtaamat nykyiset haasteet kaikkialla unionissa ja maailmanlaajuisesti, mukaan lukien taiteelliseen vapauteen ja kulttuurilaitosten riippumattomuuteen kohdistuvat uhat, sekä jatkuvat pyrkimykset auttaa koordinoimaan, ottamaan käyttöön, täydentämään ja vahvistamaan Euroopan yhteisiä toimia, joilla vastataan näihin haasteisiin[3];

– digitaaliteknologian, erityisesti tekoälyn, nopean kehityksen, joka luo mahdollisuuksia tukea luovia käytäntöjä sekä suojella ja vahvistaa kulttuuriperintöä, mutta herättää samalla huolta uhkista, jotka kohdistuvat inhimilliseen luovuuteen, kulttuuriseen ja kielelliseen monimuotoisuuteen, työsuhdeturvaan, kyberturvallisuuteen, datasuvereniteettiin, oikeudenmukaiseen palkkaukseen ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojaan kulttuuri- ja luovilla aloilla;

PALAUTTAVAT MIELEEN

– komission 12. marraskuuta 2025 antaman tiedonannon Kulttuurikompassi[4];

– komission 2. heinäkuuta 2026 antaman kertomuksen EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026;

– tämän päätöslauselman liitteessä IV esitetyt poliittiset viiteasiakirjat;

SOPIVAT

– tuen antamisesta eurooppalaisen kulttuuriyhteistyön tehostamiselle, kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistämisestä ja eurooppalaisen lisäarvon tuottamisesta ottaen huomioon nykyinen kulttuurinen, sosiaalinen, taloudellinen, poliittinen ja turvallisuustilanne ja noudattaen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita;

---

3 Ks. Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden voimaannuttaminen

4 15410/25.

– seuraavista painopistealoista kaudeksi 2027–2030 vuoden 2025 kulttuurikompassissa esitettyjen keskeisten toimintalinjojen pohjalta:

a) eurooppalaisten arvojen, kulttuuristen oikeuksien ja taiteellisen vapauden vahvistaminen;

b) taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten voimaannuttaminen sekä ihmisten ja yhteiskunnan tukeminen;

c) kulttuuri ja kilpailukyky, selviytymiskyky, innovointi, kestävyys ja yhteenkuuluvuus;

d) kansainväliset kulttuurisuhteet ja -kumppanuudet.

KEHOTTAVAT JÄSENVALTIOITA

– ottamaan tarvittaessa huomioon tämän työsuunnitelman painopistealat omaa kansallista kulttuuripolitiikkaansa laatiessaan sekä kyseisten alojen tarjoamat mahdollisuudet jäsenvaltioiden väliseen yhteistyöhön.

KEHOTTAVAT EUROOPAN KOMISSIOTA

– laatimaan kesäkuuhun 2030 mennessä kertomuksen EU:n kulttuurialan työsuunnitelman 2027–2030 täytäntöönpanosta EU:n jäsenvaltioiden vapaaehtoisten panosten pohjalta;

– toimittamaan neuvostolle säännöllisesti ajantasaisia tietoja kulttuurialan työsuunnitelman 2027–2030 ja tarvittaessa sen erityistoimien täytäntöönpanosta, jotta jäsenvaltioilla olisi kaiken aikaa kokonaiskuva edistymisestä ja tuloksista, ja tekemään samalla jäsenvaltioiden kanssa yhteistyötä varmistaakseen tulosten asianmukaisen näkyvyyden ja saavutettavuuden kulttuurialoille ja kansalaisille.

I PAINOPISTEALAT

a) Eurooppalaisten arvojen, kulttuuristen oikeuksien ja taiteellisen vapauden vahvistaminen

Aiempien kulttuurialan työsuunnitelmien aikana tapahtunut sosiaalinen, kulttuurinen ja geopoliittinen kehitys on korostanut kulttuurin strategista roolia eurooppalaisten arvojen edistämisessä, demokratian vahvistamisessa sekä vahvempien ja selviytymiskykyisempien yhteiskuntien rakentamisessa. Työsuunnitelman 2027–2030 mukaisilla toimilla olisi vahvistettava entisestään ymmärrystä ja tietoisuutta kulttuurisista oikeuksista keinona parantaa kulttuurin saatavuutta ja siihen osallistumista sekä taiteellisen ilmaisun ja luovan työn vapautta.

Kulttuurin saatavuus ja siihen osallistuminen ovat edelleen kulttuuristen oikeuksien peruspilareita, kuten asiaa koskevissa ihmisoikeusvälineissä todetaan[5]. Työsuunnitelmalla olisi tuettava koordinoituja unionin toimia, joilla edistetään osallistavaa osallistumista sekä aineelliseen että aineettomaan kulttuuriin ja kulttuuriperintöön ja digitaalisiin kulttuuriresursseihin. Kulttuurilaitokset, kuten kirjastot, museot, teatterit, elokuvateatterit ja kulttuuriperintökohteet, sekä laadukkaat elinympäristöt edistävät demokraattista osallistumista ja kansalaisvaikuttamista ja vahvistavat samalla yhteisöpohjaisia kulttuuri- ja sosiaalisen toiminnan keskuksia. Tämä on erityisen tärkeää nuorille ja ikääntyneille, maaseutu- ja syrjäisille yhteisöille, myös unionin syrjäisimmillä alueilla, sekä vammaisille henkilöille ja syrjäytyneille ryhmille.

---

5 Ks. esim. ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus.

Taiteelliseen vapauteen monissa eri muodoissa kohdistuvat uhat ovat edelleen keskeinen huolenaihe kulttuuri- ja luovilla aloilla[6]. Sidosryhmät ovat vaatineet näihin uhkiin vastaamiseksi toimenpiteitä, joihin kuuluisi muun muassa luotettavien indikaattoreiden kehittäminen ja taiteellisen vapauden maakohtainen seuranta. Yhteistyötä Euroopan neuvoston ja Unescon kanssa olisi vahvistettava nykyisten aloitteiden tukemiseksi, tulevien yhteisten aloitteiden kehittämiseksi ja päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Työsuunnitelmalla olisi edistettävä tietoisuuden lisäämistä Euroopan kulttuuriperintöön sisältyvistä periaatteista ja arvoista, jotka muodostavat yhteisen muistin, yhteisymmärryksen, identiteetin, vuoropuhelun, yhteenkuuluvuuden ja luovuuden perustan.

b) Taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten voimaannuttaminen sekä ihmisten ja yhteiskunnan tukeminen

Taiteilijoiden ja kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten aseman, työolojen ja rajatylittävän liikkuvuuden vahvistaminen työmarkkinaosapuolten roolia ja riippumattomuutta kunnioittaen on edelleen unionin kulttuuripolitiikan keskeinen prioriteetti ja olennaisen tärkeää kulttuuri- ja luovien alojen elinkelpoisuuden suojelemiseksi ja niiden vaikutuksen lisäämiseksi. Taiteilijoilla ja kulttuurialan ammattilaisilla on oikeus oikeudenmukaisiin, kohtuullisiin, terveellisiin ja turvallisiin työoloihin, ja oikeudenmukainen palkkaus ja asianmukaiset työolot auttavat myös säilyttämään taiteellisen vapauden sekä kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden. Liikkuvuuden helpottaminen kaikkialla Euroopassa on olennaisen tärkeää taiteellisen ja luovan yhteistyön edistämiseksi, urakehitysmahdollisuuksien tukemiseksi ja kulttuuriteosten levityksen varmistamiseksi.

---

6 Ks. esim. komission kertomus EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026.

Vuosien 2027–2030 työsuunnitelma perustuu Euroopassa tähän mennessä tehtyyn kollektiiviseen työhön taiteilijoiden aseman suojelemiseksi ja oikeudenmukaisen korvauksen varmistamiseksi taiteilijoille ja kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisille kansallisella ja alueellisella tasolla. Jatkuvuuden varmistamiseksi olisi otettava huomioon suositukset, jotka esitetään vuonna 2023 julkaistussa avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportissa taiteilijoiden sekä kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten asemasta ja työoloista, muun muassa kartoittamalla ja jakamalla parhaita käytäntöjä. Työsuunnitelman olisi myös tuettava neuvoston osuutta tämän alan tulevien poliittisten aloitteiden kehittämisessä muun muassa EU:n taiteilijoiden peruskirjaan[7] hyvissä ajoin annettavien kannanottojen avulla.

Työsuhteiden epävarmuudella sekä sukupuolten välisellä kuilulla ja edustusvajeella on edelleen kielteisiä vaikutuksia taiteilijoiden sekä kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten hyvinvointiin, ja niihin olisi puututtava myös tällä kaudella. Lisäksi taiteilijoiden sekä kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten osaamisen kehittämisen ja koulutuksen merkitys kasvaa, sillä teknologiset ja taloudelliset muutokset vaikuttavat jatkuvasti näihin aloihin. Tämä koskee niin perinteisiä taitoja ja käsityöammatteja kuin uusia digitaaliteknologioita. Muita tärkeitä näkökohtia ovat kulttuuri- ja taidekasvatuksen sekä elokuva- ja medialukutaidon parantaminen virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen avulla osana elinikäistä oppimista.

Lisäksi työsuunnitelmalla pyritään jatkamaan EU:n tason yhteistyötä kulttuurin ja terveyden alalla ja edistämään kulttuurin roolia hyvinvoinnin, elämänlaadun, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden sekä yhteisöjen selviytymiskyvyn tukemisessa. Tämä työ perustuu vuonna 2025 julkaistuun OMC-työryhmän raporttiin ”Culture and Health – Time to Act”, ja sillä tuetaan kulttuuria, terveyttä ja hyvinvointia koskevien EU:n suuntaviivojen laatimista[8].

---

7 Komission aloite kulttuurikompassin puitteissa.

8 Komission aloite kulttuurikompassin puitteissa.

c) Kulttuuri, kilpailukyky, selviytymiskyky, innovointi, kestävyys ja yhteenkuuluvuus

Euroopan kulttuuri- ja luovat alat ovat olennaisen tärkeitä unionin kilpailukyvyn, työllisyyden ja innovoinnin kannalta. Niillä on kuitenkin edessään ennennäkemättömiä taloudellisia ja teknologisia haasteita. Merkittävän taloudellisen epävarmuuden, inflaation ja kansallisiin talousarvioihin kohdistuvien paineiden rasittamana aikana vuosien 2027–2030 työsuunnitelmalla olisi edistettävä strategisia investointeja kulttuuri- ja luoviin aloihin. Sen lisäksi, että kulttuuri valtavirtaistetaan julkiseen rahoitukseen, myös unionin rahoitusmekanismeihin, voitaisiin painottaa erityisesti innovatiivisia rahoitusmalleja, kuten hyväntekeväisyyttä, julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia ja muita mekanismeja yksityisen pääoman houkuttelemiseksi. On tärkeää tukea innovatiivisiin rahoitusvälineisiin liittyvien parhaiden käytäntöjen kehittämistä ja vaihtoa ja saada mukaan laaja joukko sidosryhmiä eri alueilta, mukaan lukien kapasiteetiltaan rajalliset alueet ja syrjäisimmät alueet, jotta voidaan lisätä tietoisuutta mahdollisuuksista ja vahvistaa yhteistyötä. Kestävät ja ennakoitavat investoinnit kulttuuriin ovat edelleen olennaisen tärkeitä kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden, kulttuuriperinnön, taiteellisen vapauden sekä kulttuuri- ja luovien alojen pitkän aikavälin selviytymiskyvyn turvaamiseksi.

Vuosina 2027–2030 Euroopan on pyrittävä puuttumaan tekoälyn ja erityisesti generatiivisen tekoälyn vaikutuksiin kulttuuri- ja luoviin aloihin ja tasapainottamaan sen tarjoamat mahdollisuudet potentiaalisten uhkien kanssa. Näitä ovat muun muassa vaikutukset inhimilliseen luovuuteen, työllisyyteen, oikeudenmukaiseen palkkaukseen, liiketoimintamalleihin, kilpailukykyyn, datan käyttöön, tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin, avoimuuteen, saatavuuteen, löydettävyyteen, kielelliseen monimuotoisuuteen ja eurooppalaisen sisällön näkyvyyteen. Näihin vaikutuksiin puuttuminen edellyttää tekijänoikeusinfrastruktuurin[9] nykyaikaistamista. Jäsenvaltioiden välinen jatkuva tietojenvaihto, jota tuetaan politiikkavuoropuheluilla, strategisilla ennakointitoimilla ja sidosryhmien osallistumisella, on olennaisen tärkeää, jotta voidaan seurata kehitystä tällä nopeasti kehittyvällä alalla, määrittää asianmukaisia politiikkatoimia ja välttää päällekkäistä työtä muissa neuvoston valmisteluelimissä kunnioittaen samalla asiantuntemusaloja ja toimivaltuuksia. Suunniteltu kulttuuri- ja luovien alojen tekoälystrategia[10] laaditaan jäsenvaltioita kuullen.

---

[9] Tekijänoikeusinfrastruktuurin olisi tulkittava tarkoittavan ”sääntöjen, teknologioiden ja instituutioiden kokonaisuutta, joka luo puitteet luovien alojen tiedonhallintakäytänteille”.

[10] Kulttuurikompassin mukainen komission aloite, joka perustuu tekoälyn soveltamisstrategiaan.

Tarvitaan lisää koordinoituja toimia eurooppalaisen kulttuuritiedon saatavuuden ja vertailtavuuden parantamiseksi sekä kulttuuri- ja luovien alojen laajemmin talouteen ja yhteiskuntaan kohdistuvien taloudellisten, ympäristöön liittyvien ja sosiaalisten vaikutusten seurannan ja arvioinnin parantamiseksi. Työsuunnitelmalla olisi edistettävä suunnitellun EU:n kulttuuritietokeskuksen[11] kehittämistä.

Ilmastokriisin ja muiden käynnissä olevien, ihmisen aiheuttamien konfliktien ja kriisien jatkuva vaikutus Euroopan kulttuuri- ja kulttuuriperintöaloihin edellyttää niin ikään toimia. Kulttuuri ja kulttuuriperintö olisi edelleen otettava asianmukaisesti huomioon asiaankuuluvissa strategioissa ja monialaisessa yhteistyössä varautumista koskevan unionin toimintamallin mukaisesti, mukaan lukien yhteinen tiedonanto varautumisunionistrategiasta. Samaan aikaan työsuunnitelmalla olisi vahvistettava yhteistyötä, joka koskee riskeihin varautumista sekä niiden ennaltaehkäisyä ja hallintaa, keskipitkän ja pitkän aikavälin ilmastonmuutokseen sopeutumista ja hätätilanteisiin reagointia kulttuuri- ja luovilla aloilla sekä kulttuuriperinnön ennallistamista ja elvyttämistä. Suunnitelman olisi edistettävä digitalisointia kulttuurin ja kulttuuriperinnön, myös audiovisuaalisten arkistojen, säilyttämiseksi.

Aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön, myös vedenalaisen kulttuuriperinnön, suojelun, säilyttämisen, ennallistamisen ja edistämisen tukeminen on edelleen olennaisen tärkeää yhteisen eurooppalaisen identiteetin, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja kestävän kehityksen edistämiseksi. Toimet kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumiseksi ja kulttuuriperinnön suojelemiseksi tuhoutumiselta, jota luonnonkatastrofit, ilmastonmuutos, konfliktit, kulttuurilaitoksiin kohdistuvat varkaudet ja ihmisen toiminta aiheuttavat, edellyttävät jatkuvaa yhteistyötä, tietämyksen jakamista sekä integrointia laajempiin konflikteihin ja kriiseihin reagointia ja varautumista koskeviin toimenpiteisiin.

---

[11] Komission aloite kulttuurikompassin puitteissa.

Kulttuuri- ja luovia aloja olisi kannustettava niiden pyrkimyksissä jatkaa vihreää siirtymäänsä ja lisätä kestävyyttä muun muassa ilmastokestävän infrastruktuurin, kestävien tuotantoprosessien ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen avulla.

Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä rakennetun ympäristön laatuun ja arkkitehtuurialan rooliin tässä yhteydessä uuden eurooppalaisen Bauhausin mukaisesti[12]. Olisi myös tunnustettava kulttuuri- ja luovien alojen rooli muutoksen edistäjinä, sillä ne auttavat edistämään ympäristövastuuta ja ympäristön kestävyyttä. Tältä osin työsuunnitelman olisi perustuttava vuonna 2025 julkaistussa OMC-työryhmän raportissa *”Creative Shifts: Empowering culture for sustainable living”* esitettyihin suosituksiin.

Lisäksi työsuunnitelmalla olisi edistettävä yhteistyötä politiikan kehittämisessä tietyillä kulttuuri- ja luovien alojen osa-alueilla, kuten audiovisuaalialalla (mukaan lukien elokuvat, televisio, videopelit ja multimedia), musiikkialalla, kirjastoalalla, kustannus- ja kirja-alalla, luovan muodin ja suunnittelun alalla, arkkitehtuurialalla ja kulttuuriperintöalalla, jotta voidaan parantaa kilpailukykyä, selviytymiskykyä, innovointia ja kestävyyttä.

[12] Tämä vastaa myös jäsenvaltioiden asiantuntijoista koostuvan OMC-työryhmän tekemää työtä, joka koski investointeja laadukkaaseen arkkitehtuuriin ja elinympäristöön kaikille (2021).

d) Kansainväliset kulttuurisuhteet ja -kumppanuudet

Työsuunnitelmassa olisi painotettava kulttuurin roolia unionin ulkoisessa toiminnassa ja diplomatiassa kansainvälisten kulttuurisuhteiden hallinnointia käsittelevässä OMC-työryhmän raportissa *"From soft power to Deep Power: EU Governance of ICR in a Changing World"* esitettyjen suositusten mukaisesti. Työsuunnitelman mukaisilla toimilla olisi tuettava johdonmukaista lähestymistapaa kansainvälisiin kulttuurisuhteisiin ja varmistettava jäsenvaltioiden osallistuminen kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevan EU:n strategisen lähestymistavan valmisteluun ja täytäntöönpanoon.

Tiiviimmällä yhteistyöllä Euroopan neuvoston, Unescon ja muiden asiaankuuluvien monenvälisten kumppaneiden kanssa voidaan edistää yhteistyötä ja välttää yhteisiä prioriteetteja koskevien toimien päällekkäisyyttä. Nykyisen geopoliittisen epävakauden vuoksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kulttuurin ja kulttuuriperinnön suojeluun konfliktialueilla. Koska kulttuuriperintöön, luovaan infrastruktuuriin ja taiteilijoihin kohdistuu yhä kohdennettuja hyökkäyksiä Ukrainassa ja konfliktit muualla vaikuttavat edelleen kulttuurielämään, jäsenvaltioiden olisi jatkettava koordinoituja toimia, jotka ovat johdonmukaisia Ukrainan kulttuuriperintöä koskevan Team Europe -lähestymistavan ja muiden asiaankuuluvien toimenpiteiden kaltaisten aloitteiden kanssa[13].

MONDIACULT 2025 -konferenssin päätösasiakirjassa esitetään selkeä suunnitelma kollektiivisiksi maailmanlaajuisiksi toimiksi, joilla edistetään kulttuurin roolia kestävässä kehityksessä ja muokataan vuoden 2030 jälkeistä kehitysohjelmaa. Työsuunnitelman mukaisilla toimilla olisi tuettava tätä visiota ja kehitettävä yhteisiä kannanottoja asiaankuuluviin keskusteluihin, jotta voidaan vahvistaa kulttuurin roolia kestävän kehityksen edistäjänä, muun muassa edistämällä työtä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi MONDIACULT 2029 -konferenssissa ja osallistumalla muihin asiaankuuluviin kansainvälisiin prosesseihin.

[13] Ks. tältä osin 18. ja 19. kesäkuuta 2026 annettujen Eurooppa-neuvoston päätelmien (EUCO 8/26) 13 kohta.

II TÄYTÄNTÖÖNPANO JA TYÖMENETELMÄT

Yhteiseen julistukseen ”Eurooppa kulttuurin puolesta ja kulttuuri Euroopan puolesta” perustuvassa kulttuurialan työsuunnitelmassa 2027–2030 yksilöidään jäsenvaltioiden yhteiset haasteet kulttuuripolitiikan alalla ja avataan mahdollisuuksia jäsenvaltioiden väliselle yhteistyölle ja vaihdolle. Tähän sisältyy muun muassa pääpiirteittäinen esitys prioriteeteista, jotka neuvoston puheenjohtajavaltioiden on otettava huomioon ja joita on hyödynnettävä neuvoston tasolla käytävissä keskusteluissa. Työsuunnitelmalla olisi helpotettava jäsenneltyä yhteistyötä jäsenvaltioiden kesken ja niiden osallistumista kulttuurikompassissa esitettyihin keskeisiin lippulaivatoimiin.

Työsuunnitelmassa hahmotellaan aiheet, joista keskustellaan asianmukaisilla tasoilla sen kattaman ajanjakson aikana, sekä keskeiset aiheet, joita tarkastellaan säännöllisesti työryhmätasolla kulttuuriasioiden komiteassa.

Siinä hahmotellaan myös muita järjestelyjä, joilla koordinoidaan EU:n tason yhteistyötä virkamiesten ja asiantuntijoiden välillä, mukaan lukien vertaisoppimistoimet, tilannekatsaukset ja OMC-työryhmät.

Uudelleentarkastelu ja joustavuus

Joustavuuden ja mukautuvuuden säilyttäminen EU:n kulttuurialan työsuunnitelman määräyksissä ja täytäntöönpanossa on olennaisen tärkeää, jotta voidaan vastata kulttuuri- ja luovien alojen tarpeisiin haastavassa ja kehittyvässä poliittisessa, sosiaalisessa ja taloudellisessa tilanteessa. Sen vuoksi tämän työsuunnitelman kattamalla kaudella kunkin puheenjohtajakolmikon kauden päättyessä vuorossa oleva puheenjohtajavaltio järjestää kulttuuriasioiden komiteassa keskustelun, jossa raportoidaan epävirallisesti työsuunnitelman toimien tilanteesta. Tässä epävirallisessa uudelleentarkastelussa arvioidaan saavutettua edistystä ja toteutettujen toimien vaikutusta, ja siinä voidaan ehdottaa mukautuksia myöhemmin toteutettaviin toimiin saavutettujen tulosten ja/tai asiaankuuluvan EU:n tai kansallisen tason poliittisen kehityksen perusteella.

Tämä ei estä muita puheenjohtajavaltioita järjestämästä tarvittaessa muita epävirallisia uudelleentarkasteluja.

Valtavirtaistaminen

Kulttuuripolitiikan ja muiden EU:n ja kansallisten päätöksentekofoorumien välisen koordinoinnin ja yhteistyön lisääminen on edelleen olennaisen tärkeää. Kulttuuripolitiikan valtavirtaistaminen ja koordinoidut toimet ovat olennaisen tärkeitä, jotta kulttuurin potentiaalia voidaan hyödyntää yhteiskunnallisen kehityksen edistämisessä. Työsuunnitelmalla pyritään sen vuoksi tehostamaan monialaista yhteistyötä ja oppimista asiaankuuluvien instituutioiden kanssa. Tähän sisältyy asiantuntijatason yhteistyö, tiiviimpi vuorovaikutus neuvoston eri valmisteluelinten välillä ja yhteistyön lisääminen asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa.

III TOIMET

A. Politiikkavuoropuhelut – Tekoäly sekä kulttuuri- ja luovat alat

Tavoite: tukea poliittista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tekoälyn mukanaan tuomista mahdollisuuksista ja haasteista, mukaan lukien kansallisia toimenpiteitä koskevien kokemusten vaihto, sekä käytännön ohjeita ja valmiuksien kehittämistä kulttuuri- ja luovia aloja varten, ja edistää EU:n tulevan tekoälystrategian kehittämistä ja täytäntöönpanoa kulttuuri- ja luovilla aloilla.

Perustelut: Tekoäly tuo kulttuuri- ja luoville aloille merkittäviä haasteita ja mahdollisuuksia. Jäsenvaltioiden yksilöimiä keskeisiä kysymyksiä ovat eettinen, kestävä, vastuullinen ja ihmiskeskeinen tekoälyä koskeva koulutus ja sen käyttö, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kunnioittaminen, avoimuus suojatun sisällön käytössä, työehdot ja -olot, oikeudenmukainen palkkaus kulttuuri- ja luovilla aloilla, kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus, tekoälyn vaikutus luoviin käytäntöihin sekä kulttuuritieto tekoälyn ja innovoinnin resurssina. Vaikka joitakin näistä asioista käsitellään muissa toimintapoliittisissa aloitteissa, monet tekoälyyn liittyvät kysymykset olisi otettava huomioon tulevassa kulttuuri- ja luovien alojen tekoälystrategiassa. Samalla vuosien 2027–2030 työsuunnitelmassa ehdotetaan kohdennettuja politiikkavuoropuheluja, joissa käsitellään tekoälyyn sekä kulttuuri- ja luoviin aloihin liittyviä erilaisia uusia kysymyksiä ja tuetaan ihmiskeskeistä luovuutta, innovointia ja monimuotoisuutta tekoälyn aikakaudella. Tekoälyn nopean kehityksen vuoksi joustavat mutta säännölliset politiikkavuoropuhelut voivat tarjota reagointikykyisen rakenteen ajankohtaisia tekoälykysymyksiä koskeville kohdennetuille ja joustaville keskusteluille ja toimille työsuunnitelman kattamalla kaudella.

Politiikkavuoropuheluihin perustuvia kokemuksia, parhaita käytäntöjä ja suosituksia olisi hyödynnettävä poliittisissa ja asiantuntijatason keskusteluissa. Erityisaiheita koskevan kattavan luettelon olisi oltava joustava, jotta voitaisiin käsitellä myös uusia esiin nousevia kysymyksiä.

Suuntaa-antavia aiheita voisivat olla muun muassa seuraavat:

1. Tekoäly sekä kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus

Tavoite: tarkastella toimenpiteitä, joilla puututaan tekoälyn vaikutuksiin, jotka kohdistuvat kulttuuriseen ja kielelliseen monimuotoisuuteen, kulttuurielämään osallistumiseen digitaalisessa ympäristössä sekä monipuolisen eurooppalaisen sisällön saatavuuteen ja löydettävyyteen.

Odotettu tulos: ehdotuksia, ideoita ja suosituksia siitä, miten voidaan suojella ja vahvistaa kulttuurista monimuotoisuutta verkossa ja edistää alueellisten kielten ja vähemmistökielten osallistumista tekoälyjärjestelmiin, sekä kysymyksistä, jotka liittyvät monipuolisen sisällön saavutettavuuteen ja löydettävyyteen. Tulosten olisi perustuttava tekoälyä sekä kulttuuri- ja luovia aloja koskevan laajemman strategian kehittämiseen ja täydennettävä sitä, ja niitä olisi hyödynnettävä meneillään olevissa maailmanlaajuisissa keskusteluissa, joita käydään kansainvälisillä kulttuuripolitiikan foorumeilla, muun muassa Unescon vuoden 2005 yleissopimuksen puitteissa.

2. Tekoäly ja työllisyys kulttuuri- ja luovilla aloilla

Tavoite: tutkia mahdollisia vaikutuksia työpaikkojen menetyksiin ja muuttumiseen sekä työllisyyteen kulttuuri- ja luovilla aloilla, työoloihin, oikeudenmukaiseen palkkaan, inhimilliseen luovuuteen, osaamistarpeisiin, kriittiseen ajatteluun ja tekoälylukutaitoon.

Odotettu tulos: vertaisarviointi/näytön kerääminen tekoälyn vaikutuksista työmarkkinoihin ja uusien politiikkatoimien harkitseminen.

3. Muut uudet tekoälyyn liittyvät kysymykset

Mahdollisilla uusilla tekoälyä ja kulttuuri- ja luovia aloja koskevilla politiikkavuoropuheluilla voitaisiin helpottaa tietojenvaihtoa muista esiin nousevista kysymyksistä, muun muassa kansallisella tasolla hyväksytyistä asiaan liittyvistä aloitteista, sekä EU:n kulttuuri- ja luovien alojen tekoälystrategiassa yksilöityjen toimien keskeisistä painopisteistä. Mahdollisia aiheita voivat olla seuraavat:

- taidekasvatus, osaaminen ja koulutus tekoälyn aikakaudella,
- alakohtaiset vastaukset tekoälyn vaikutuksiin (mukaan lukien tekoälyn vaikutus audiovisuaalialaan, videopeleihin, musiikkiin, muotoiluun, julkaisutoimintaan ja Euroopan kirja-alaan, kirjastoihin, museoihin ja kulttuuriperintöön yms.),
- mahdollisuudet ja hyvät käytännöt, jotka liittyvät tekoälyn käyttöön luovuudessa, kulttuurituotannossa, kulttuurin levittämisessä ja saatavuudessa,
- kulttuuritieto sellaisen tekoälyn ja innovoinnin resurssina, joka vastaa eurooppalaisia arvoja ja edistää kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta.

B. Vertaisoppimistoimet / työpajat

i) Vertaisoppimistoimet

Vuosien 2023–2026 työsuunnitelmaa koskevassa komission kertomuksessa todettiin, että jäsenvaltiot ovat kiinnostuneita hyödyntämään vertaisoppimistoimia aiempaa laajemmin. Nämä ovat jäsenvaltioiden johtamia vapaaehtoisia asiantuntijatason vaihtoja, jotka tarjoavat osallistujamaille käytännön puitteet kokemusten jakamiseen, poliittisten lähestymistapojen vertailuun ja parhaiden käytäntöjen kartoittamiseen. Vertaisoppimistoimista voidaan tarvittaessa laatia yhteenvetoraportteja ja käytännön suosituksia. Vertaisoppimistoimien olisi pysyttävä joustavina, ja niillä olisi vastattava uusiin haasteisiin. Ne voivat kattaa seuraavia aiheita:

- *Taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten asema*: kokemusten vaihto kulttuuri- ja luoviin aloihin vaikuttavista aiheista, joita ovat esimerkiksi työolot, oikeudenmukainen palkkaus, sukupuolten välinen kuilu ja edustusvaje, rajatylittävän liikkuvuuden esteet tai OMC-työryhmän aiempien suositusten jatkotoimet[14].

- *Luova muoti*: parhaiden käytäntöjen vaihto rakenteellisista haasteista, joita luova muoti erillisenä kulttuuri- ja luovana alana kohtaa, mukaan lukien kestävyyssiirtymä, rahoituksen saatavuus, osaamisen ja ammatillisen tietämyksen siirtäminen.

- *Digitaalisen kulttuuriperinnön säilyttäminen pitkällä aikavälillä*: parhaiden käytäntöjen vaihto, johon liittyy mahdollisuus kehittää yhteisiä ratkaisuja ja välineitä digitaalisen kulttuuriperinnön eri muotojen, kuten audiovisuaalisen, kirjallisen, visuaalisen ja rakennusperinnön, säilyttämiseksi pitkällä aikavälillä yli rajojen EU:ssa, jotta voidaan parantaa varautumista ja selviytymiskykyä, myös kyberresilienssiä, kulttuuri- ja luovilla aloilla.

---

[14] Jäsenvaltioiden asiantuntijoista koostuvan avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti: ”The Status and Working Conditions of Artists and creative and Cultural Professionals” (2023).

- *Kulttuurin saatavuus ja kulttuurinen osallistuminen*: parhaiden käytäntöjen vaihto kulttuurin ja kulttuuriperinnön saatavuuden ja niihin osallistumisen tukemiseksi erityisesti aliedustettujen ryhmien, vammaisten henkilöiden, nuorten ja ikääntyneiden sekä maaseudulla ja syrjäisillä alueilla asuvien osalta.

Vertaisoppimistoimien mahdollisia muita aiheita voisivat olla kulttuuri- ja taidekasvatus, muun muassa elokuvakasvatus; vaarassa olevat taiteilijat; demokratioiden selviytymiskyky ja Euroopan muistiperintö; elävä perintö, perinteiset käsityötaidot ja aineeton kulttuuriperintö; kirjastot, kustannusala ja Euroopan kirja-ala; suunnittelu, arkkitehtuuri ja laadukkaat elinympäristöt; audiovisuaali- ja elokuva-ala; musiikkiala; kulttuuriesineiden laiton kauppa; ja vedenalainen kulttuuriperintö.

ii) Työpajat

Työpajat ovat komission johtamia keskusteluja, joihin osallistuu tarvittaessa jäsenvaltioita, asiantuntijoita ja sidosryhmiä. Työpajoissa voidaan käsitellä seuraavia aiheita:

- *Kulttuuri ja terveys*: kulttuuri-, terveys- ja hyvinvointialojen välistä jatkuvaa yhteistyötä koskevien parhaiden käytäntöjen vaihto, mukaan lukien kannanotot EU:n tuleviin kulttuuria, terveyttä ja hyvinvointia koskeviin suuntaviivoihin[15].

[15] Komission aloite kulttuurikompassin puitteissa.

C. Avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmät

Tavoite: helpottaa asiantuntijoiden välistä jäsenneltyä yhteistyötä ja käytännön suositusten laatimista unionin tason ja tarvittaessa kansallisen tason päätöksentekoa varten.

i) *Kulttuurirahoituksen vapauttaminen: kulttuuri- ja luoville aloille tehtävien investointien edistäminen*

Perustelut: kulttuurin riittävä rahoitus on ratkaisevan tärkeää vahvemman ja kilpailukykyisemmän kulttuurialan varmistamiseksi. Kulttuurimäärärahoihin kohdistuu kuitenkin jatkuvaa painetta kaikkialla Euroopassa.

Tavoite: OMC-työryhmä tarkastelee kulttuurin rahoitusta ja laatii jäsenvaltioille ja EU:n toimielimille suosituksia siitä, miten voidaan edelleen edistää innovatiivisten rahoitusvälineiden käyttöä, kannustaa ja hallinnoida yksityisiä, hyväntekeväisyyteen liittyviä ja muita rahoitus- ja yhteistyölähteitä ja -mekanismeja toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Tähän kuuluu sen selvittäminen, miten kulttuuri- ja luovia aloja voidaan vahvistaa luomalla suotuisa ympäristö rahoituksen lisäämiselle ja miten kulttuurilaitokset ja kulttuurialan ammattilaiset voivat parhaiten hallinnoida kehitystään ja käsitellä siihen liittyviä riskejä. OMC-työryhmässä tarkastellaan myös, miten kulttuurin rahoitus voidaan sisällyttää horisontaalisesti eri rahoitusvälineisiin, jotta kulttuuri voi hyötyä tutkimuksesta, yritystoiminnasta, liikkuvuudesta, kansainvälisestä kehityksestä jne. OMC-työryhmän olisi koottava yhteen kulttuuripolitiikan asiantuntijoita sekä julkisten ja yksityisten rahoitusmekanismien asiantuntijoita. Siinä olisi myös otettava huomioon Unescon uusi työ kulttuurin rahoitusta koskevien suuntaviivojen ja suositusten laatimiseksi muun muassa kutsumalla asiaankuuluvia Unescon asiantuntijoita osallistumaan työryhmään.

Tämä uusi OMC-työryhmä pyrkii tarkastelemaan uudelleen ja hyödyntämään vuonna 2015 julkaistussa raportissa ”*Towards more Efficient Financial Ecosystems: innovative instruments to facilitate access to finance for the cultural and creative sectors*” esitettyjä havaintoja ja suosituksia. Se hyödyntää myös Creative FLIP -hankkeesta (kulttuuri- ja luovien alojen ja toimialojen rahoitus, oppiminen, innovointi ja teollis- ja tekijänoikeudet) saatuja kokemuksia ja sen tuottamia resursseja.

Avoimen koordinointimenetelmän avulla tuotetaan tietoa suunnitelluille ”kulttuuriin tehtäviä strategisia investointeja koskeville EU:n suuntaviivoille”[16] ja innovatiivisten investointivälineiden tutkimiselle yksityisen pääoman, myös hyväntekeväisyystarkoituksessa investoitavan pääoman, houkuttelemiseksi yhteistyössä asiaankuuluvien rahoituslaitosten kanssa.

Tulostavoitteet: asiantuntijaraportti, jossa esitetään keskeisiä suosituksia kulttuurin sisällyttämiseksi monialaisiin rahoitusmekanismeihin ja suotuisan ympäristön kehittämiseksi kulttuurin julkiselle ja yksityiselle rahoitukselle.

ii) Kulttuuri ja kulttuuriperintö kriiseihin ja katastrofeihin varautumisessa ja niiden hallinnassa

Perustelut: yhä epävakaammassa globaalissa geopoliittisessa tilanteessa kulttuuri ja kulttuuriperintö kärsivät liian usein ensimmäisinä konflikteista ja epävakaudesta. Hyökkäyksiä voi olla monenlaisia, ja ne voivat kohdistua suoraan kulttuuri-infrastruktuuriin ja kulttuuriperintökohteisiin. Venäjän meneillään oleva hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on toistuvasti tuonut esiin kulttuurin ja kulttuuriperinnön kohdennetun tuhoamisen kulttuurisodankäynnin tietoisena taktiikkana, jonka tarkoituksena on heikentää kulttuuri-identiteettiä ja tuhota se. Ilmastokriisistä johtuva äärimmäisten sääilmiöiden, kuten tulvien, helleaaltojen ja maastopalojen, yleistyminen aiheuttaa myös merkittäviä hätätilanteiden riskejä kulttuuri- ja kulttuuriperintökohteille kaikkialla unionissa ja edellyttää pohdintaa, analysointia ja konkreettisia, koordinoituja ja monialaisia varautumistoimia ennen tällaisten ilmiöiden toteutumista. Myös museoihin ja muihin kulttuurilaitoksiin kohdistuvat varkaudet ovat kasvava uhka kulttuuriperinnön koskemattomuudelle monissa jäsenvaltioissa.

---

[16] Komission aloite kulttuurikompassin puitteissa.

Tavoite: Eurooppa on viimeaikaisiin kriiseihin vastatessaan oppinut, että EU:n toimet voivat täydentää jäsenvaltioiden kahdenvälisiä aloitteita ja tarjota arvokkaan panoksen ja mallin kriisivalmiuteen, riskinhallintaan ja hätätoimenpiteisiin kulttuurin ja kulttuuriperinnön aloilla. Avoimessa koordinointimenetelmässä olisi käsiteltävä varhaisvaroitus- ja välittömän reagoinnin järjestelmiä, kulttuurin ja kulttuuriperinnön suojelua, säilyttämistä ja ennallistamista sekä parhaita käytäntöjä, jotka koskevat museoihin ja muihin kulttuurilaitoksiin kohdistuvia varkauksia torjuvia turvatoimia. Ukrainan kulttuuriperintöä koskevan Team Europe -lähestymistavan (TEA) kaltaiset aloitteet, joilla vastataan kulttuuriin kohdistuviin hyökkäyksiin, ja kulttuuriperinnön suojelun sisällyttäminen unionin pelastuspalvelukehyksiin tarjoavat koordinoidun, tehokkaan ja skaalautuvan lähestymistavan. EU:n varautumisunionistrategiassa ehdotetaan useita toimia, joissa noudatetaan kaikki vaarat, koko yhteiskunnan ja koko hallinnon kattavaa lähestymistapaa. OMC-työryhmä, joka kokoaa yhteen kulttuuri- ja kulttuuriperintöpolitiikan asiantuntijoita sekä kriisi- ja katastrofivalmiuden ja niiden hallinnan asiantuntijoita, pyrkii laatimaan suosituksia dynaamiseksi, joustavaksi ja tehokkaaksi malliksi, jolla koordinoidaan EU:n toimia yhteiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien uhkien varalta, ottaen samalla huomioon olemassa olevat EU:n tason kriisi- ja katastrofivalmiutta ja niiden hallintaa koskevat kehykset ja välineet. OMC-työryhmän olisi käsiteltävä sekä aineelliseen että aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvää kriisi- ja katastrofivalmiutta, riskinhallintaa ja hätätoimenpiteitä ottaen tapauksen mukaan huomioon digitaaliset säilyttämisteknologiat.

Tulostavoitteet: asiantuntijaraportti, jossa esitetään keskeiset suositukset ja välineet kulttuuriperinnön kriisi- ja katastrofivalmiutta ja riskinhallintaa varten, jotta voidaan kehittää strategisempi, nopeampi, tehokkaampi ja joustavampi lähestymistapa kulttuurin sekä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön turvaamiseen.

iii) Taiteellinen vapaus: valmiuksien vahvistaminen taiteellisen vapauden turvaamiseksi

Perustelut: kun otetaan huomioon kulttuurin ja taiteen rooli eurooppalaisten arvojen ja demokratioiden selviytymiskyvyn vaalimisessa, taiteellisen vapauden vahvistaminen on erityisen tärkeää. Taiteellinen vapaus mahdollistaa vapaan ja moniarvoisen ilmaisun, vuoropuhelun ja kansalaisvaikuttamisen. Lisäksi taiteellinen vapaus on tunnistettu työsuunnitelman keskeiseksi huolenaiheeksi jäsenvaltioiden sekä kulttuuri- ja luovien alojen sidosryhmien kanssa käydyissä kuulemisissa, koska taiteilijoihin ja kulttuurialan ammattilaisiin kohdistuu yhä enemmän suoria ja välillisiä paineita.

Tavoite: avoimen koordinointimenetelmän yhteydessä olisi koottava yhteen kulttuuripolitiikan, ihmisoikeusalan ja oikeuspolitiikan asiantuntijoita yhteistyössä niiden asiaankuuluvien kansainvälisten järjestöjen, kuten Euroopan neuvoston ja Unescon, edustajien kanssa, jotka jo toteuttavat raportointi- ja kartoitustoimia ja laativat tämän alan toimintapoliittisia standardeja. Avoimen koordinointimenetelmän olisi helpotettava olemassa olevien kehysten, aloitteiden ja hyvien käytäntöjen vaihtoa kansallisella ja monenvälisellä tasolla ja tutkittava toimenpiteitä taiteellisen vapauden turvaamiseksi ja taiteelliselle luomistyölle suotuisten olosuhteiden edistämiseksi. Avoimessa koordinointimenetelmässä olisi tarkasteltava nykyisiä lähestymistapoja taiteellisen vapauden seurantaan ja siitä raportointiin kansallisella, eurooppalaisella ja kansainvälisellä tasolla ja tunnistettava puutteet, jotka haittaavat taiteellisen vapauden suojelemiseen tähtäävien tehokkaiden politiikkatoimien kehittämistä. Tällaisella työllä olisi pyrittävä täydentämään Euroopan neuvoston, Unescon, asiaankuuluvien kansalaisjärjestöjen ja tiedeyhteisön nykyisiä aloitteita ja välttämään niiden päällekkäisyyttä. OMC-työryhmän olisi myös pohdittava, miten neuvoston toimet taiteellisen vapauden alalla voivat tuoda lisäarvoa ja edistää laajempia kulttuuripoliittisia tavoitteita, kuten kulttuurin tilaa koskevien kertomusten laatimista[17].

Tulostavoitteet: asiantuntijaraportissa, joka perustuu erityisesti Euroopan neuvoston ja Unescon nykyisiin kansainvälisiin lähestymistapoihin ja kehyksiin, hahmotellaan hyviä käytäntöjä ja mahdollisia suosituksia taiteellisen vapauden turvaamiseen ja vahvistamiseen liittyvien kykyjen ja valmiuksien parantamiseksi ja kartoitetaan mahdollisuuksia tuleville yhteisille aloitteille Euroopan neuvoston ja Unescon kanssa.

[17] Komission aloite kulttuurikompassin puitteissa.

D. Asiantuntijaverkostot ja -vaihto

i) EU:n kulttuuritietokeskusten verkosto

Perustelut: kulttuurialan tiedonkeruu-, tutkimus- ja seurantavalmiuksien kehittäminen kaikkialla unionissa edellyttää jatkuvaa työtä. Yhteisessä julistuksessa esitetään kollektiivinen sitoumus ”edistämään aloitteita, joilla pyritään parantamaan luotettavan ja vertailukelpoisen kulttuuria koskevan tiedon saatavuutta näyttöön perustuvan kulttuuripolitiikan laatimisen tueksi”. Tämän mukaisesti komissio on sitoutunut kehittämään uuden EU:n kulttuuritietokeskuksen.

Tavoite: tarjota jäsenvaltioille ja komissiolle foorumi, jolla ne voivat yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa jakaa parhaita käytäntöjä, testata ideoita ja korjata puutteita kulttuuri- ja luovien alojen kartoittamisessa EU:n tasolla, jotta kulttuuritietoja koskevaa työtä voidaan tehdä johdonmukaisemmin ja yhdenmukaistaa sitä tarpeen mukaan. Verkoston toimet täydentävät virallisia tilastoja koskevaa nykyistä työtä, ja niillä olisi tuettava näyttöön perustuvaa päätöksentekoa muun muassa yhteisiä mittareita, yhteentoimivuutta ja vastuullista tiedonhallintaa koskevien käytäntöjen vapaaehtoisen vaihdon avulla. Asiaan liittyviä toimia olisi hyödynnettävä myös EU:n kulttuuritietokeskuksen kehittämisessä. Verkoston tavoitteista ja tehtävistä olisi keskusteltava kulttuuriasioiden komiteassa (CAC) ennen sen toiminnan aloittamista.

Tulostavoite: luoda jäsenvaltioiden asiantuntijoiden verkosto, jossa työskennellään kahden- tai monenvälisellä tasolla vapaaehtoisesti ja tapauskohtaisesti kulttuurin sekä kulttuuri- ja luovien alojen kartoittamiseksi ja analysoimiseksi.

ii) Kansainvälisiä kulttuurisuhteita käsittelevät korkeiden virkamiesten kokoukset

Perustelut: Ottaen huomioon kansainvälisten kulttuurisuhteiden hallinnointia käsittelevän OMC-työryhmän suositukset kansainvälisiä kulttuurisuhteita käsitteleviä korkeiden virkamiesten kokouksia voitaisiin järjestää kuuden kuukauden välein vapaaehtoisuuden pohjalta ja puheenjohtajavaltion harkinnan mukaan. Vaihtoehtoisesti asiasta kiinnostuneista jäsenvaltioista koostuva korkeiden virkamiesten kokousten epävirallinen tukikomitea voi auttaa varmistamaan kyseisten kokousten välisen jatkuvuuden järjestämällä kokouksia ja helpottamalla aiheiden ja esityslistojen etukäteissuunnittelua. Tukikomiteaan olisi kuuluttava kulttuuri- ja ulkosuhteiden alan asiantuntijoita asiasta kiinnostuneista jäsenvaltioista, komission yksiköistä sekä Euroopan ulkosuhdehallinnosta tapauksen mukaan sekä kulttuuri- että ulkosuhteiden alalta, jotta kansainvälisten kulttuurisuhteiden yhteinen politiikanala tulisi huomioiduksi.

Tulostavoite: säännölliset kokoukset, joilla tuetaan kansainvälisten kulttuurisuhteiden jatkuvuutta, strategista suunnittelua ja niitä koskevan politiikan koordinointia.

E. Aiempien avointen koordinointimenetelmien seuranta

Vuosien 2023–2026 työsuunnitelmasta saatu keskeinen opetus oli tarve jatkaa OMC-työryhmien kehittämien verkostojen toimintaa OMC-työryhmän raportissa kaavailtua pidempään ja mahdollistaa jatkuva sitoutuminen suositusten täytäntöönpanon edistämiseen[18]. Vuosien 2027–2030 työsuunnitelmalla pyritään varmistamaan jatkuvuus ja tulosten saavuttaminen viimeaikaisten avointen koordinointimenetelmien temaattisten painopisteiden mukaisesti toimilla, joita voivat olla i) tilannekatsaukset, ii) epäviralliset keskustelut kulttuuriasioiden komiteassa, jotta voidaan jakaa ajantasaisia tietoja suositusten kansallisesta ja EU:n laajuisesta täytäntöönpanosta ja iii) avoimen koordinointimenetelmän tuloksena saatujen suositusten hyödyntäminen muissa politiikan kehittämisprosesseissa.

F. Vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut kulttuuriasioiden komiteassa

Tavoite: muissa neuvoston valmisteluelimissä tai ulkoisesti käsiteltävien kulttuuriin liittyvien aiheiden osalta vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut kulttuuriasioiden komiteassa voivat tarjota tilaisuuden vaihtaa ajatuksia ja ajankohtaista tietoa merkittävistä kysymyksistä. Ohjeellinen aiheluettelo voisi sisältää seuraavia aiheita:

- *Ukraina: kulttuuri, kulttuuriperintö ja elpyminen*

Näkemystenvaihto kulttuuriasioiden komiteassa Team Europe -lähestymistavasta ja muista tukitoimenpiteistä, jotta voidaan arvioida ja tunnistaa uusia yhteistyötarpeita ja -mahdollisuuksia tuen antamiseksi Ukrainalle kulttuurin ja kulttuuriperinnön alalla.

- *Kulttuuriset oikeudet, kulttuuridemokratia ja yhteiskunnallisesti osallistavat taiteet: Parhaiden käytäntöjen vaihto*

Keskustelu kulttuuriasioiden komiteassa asiaankuuluvien kansainvälisten sidosryhmien, kuten kulttuurisia oikeuksia käsittelevän YK:n erityisraportoijan kanssa.

---

18 Ks. komission kertomus EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026.

- *Euroopan videopelialan kilpailukyky ja kulttuuriulottuvuus*

Keskustelu kulttuuriasioiden komitean ja audiovisuaali- ja media-alan työryhmän mahdollisessa yhteisessä kokouksessa.

- *Arkkitehtuuripolitiikka, laadukas elinympäristö kaikille ja uusi eurooppalainen Bauhaus*

Keskustelu kulttuuriasioiden komitean ja ympäristötyöryhmän mahdollisessa yhteisessä kokouksessa muiden asiaankuuluvien sidosryhmien, kuten arkkitehtuuripolitiikan eurooppalaisten johtajien (EDAP) verkoston kanssa.

- *Tekijänoikeudet – muiden työryhmien esitykset*

Keskustelu kulttuuriasioiden komitean ja teollis- ja tekijänoikeuksien työryhmän (tekijänoikeudet) mahdollisessa yhteisessä kokouksessa.

- *Kulttuuri, Euroopan historia ja muistiperintö*

Keskustelu kulttuuriasioiden komiteassa muun muassa asiaankuuluvien kansainvälisiä kysymyksiä käsittelevien sidosryhmien, EU:n elinten tai muiden tahojen osallistamiseksi.

Edellä oleva luettelo ei estä puheenjohtajavaltioita käsittelemästä muita asiaankuuluvia aiheita tarpeen mukaan.

G. Muut toimet

EU:n aiempien kulttuurialan työsuunnitelmien mukaisesti konferensseilla, seminaareilla, tutkimuksilla ja muilla toimilla edistetään edelleen työsuunnitelman täytäntöönpanoa ja ensisijaisten aiheiden tutkimista.

Ottaen huomioon, että tämän työsuunnitelman yhteydessä tarvitaan joustavuutta ja reagointikykyä, puheenjohtajavaltion johtamien aloitteiden suuntaa-antavia teemoja ja neuvoston mahdollisia tuloksia voisivat olla muun muassa seuraavat:

- kirjastojen ja tiedotusvälineiden merkitys yhteiskunnan selviytymiskyvylle;
- kulttuuriperinnön suojeleminen ja laittoman kaupan torjuminen;
- kansainväliset kulttuurisuhteet;
- osaaminen ja kulttuurialan ammatit muutoksen aikakaudella;
- tekijänoikeudet ja kulttuuri;
- aineeton kulttuuriperintö;
- vahva kulttuuriekosysteemi selviytymiskykyistä ja tervettä yhteiskuntaa varten;
- kulttuurin rooli hyvinvoinnin, kansalaisvaikuttamisen ja yhteiskunnan selviytymiskyvyn edistämisessä;
- vedenalainen kulttuuriperintö;
- kulttuuri ja kestävä matkailu.

EU:n kulttuurialan työsuunnitelman 2027–2030 alustava aikataulu

	2027		**2028**		**2029**		**2030**	
	H1	**H2**	**H1**	**H2**	**H1**	**H2**	**H1**	**H2**
A. Eurooppalaisten arvojen, kulttuuristen oikeuksien ja taiteellisen vapauden vahvistaminen								
Taiteellinen vapaus			AVOIN KOORDINOINTIMENETELMÄ (OMC)					
Kulttuurin saatavuus			Vertais-oppimistoimet (*mahd.*)					
Kirjastot ja kulttuuri-laitokset	Konferenssi: kirjastot ja tiedotusvälineet yhteiskunnan selviytymis-kyvyn ja kansalais-vaikuttamisen edistäjinä	Konferenssi: julkiset kirjastot, lukemiskulttuuri ja luku- ja kirjoitustaito: eurooppalaiset tulevaisuuden-näkymät ja Kreikan aloitteet				Tilanne-katsaus		
Kulttuuriset oikeudet					Vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut kulttuuri-asioiden komiteassa (*mahd.*)			
B. Taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten voimaannuttaminen sekä ihmisten ja yhteiskunnan tukeminen								
Kulttuuri ja terveys		Kulttuurin hyödyntämistä hoitomuotona	Työpaja (*mahd.*)	Konferenssi ja neuvoston				

		käsittelevä konferenssi		päätelmät (*mahd.*)				
Asema ja työolot							Tilannekatsaus (*mahd.*)	
Osaaminen ja koulutus			Konferenssi: tulevaisuudessa tarvittava osaaminen kulttuurin, kulttuuri-perinnön ja luovien alojen ekosysteemien vahvistamiseksi					
Hyvinvointi, kansalaisvaikuttaminen ja yhteisöjen selviytymis-kyky.								Konferenssi ja päätelmät (*mahd.*)
C. Kulttuuri, kilpailukyky, selviytymiskyky, innovointi, kestävyys ja yhteenkuuluvuus								
Kulttuurin rahoitus	AVOIN KOORDINOINTIMENETELMÄ (OMC)							
			Konferenssi rahoitus-mekanismeista					
Kriisi- ja katastrofi-valmius				AVOIN KOORDINOINTIMENETELMÄ (OMC)				
Kulttuuritiedot			Asiantuntijaverkosto					

Tekoäly		Konferenssi tekoälyn, teollis- ja tekijän-oikeuksien ja kulttuurialan työehtojen välisestä suhteesta Konferenssi tekoälyn käytöstä kulttuuri-perinnön säilyttämisessä ja edistämisessä	Kulttuuri-asioiden komitea: vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut (tekoäly ja tekijänoikeudet)	Poliittinen vuoropuhelu (*mahd*.)		Poliittinen vuoropuhelu (*mahd*.)	Konferenssi ja neuvoston päätelmät (*mahd*.)	
Kulttuuri-perintö ja ilmasto		Epävirallinen ministerikokous Konferenssi sinisestä taloudesta ja vedenalaisten arkeologisten kohteiden edistämisestä	Konferenssi museoista ja kulttuuri-perinnöstä suojelun, elvyttämisen ja selviytymis-kyvyn edistäjinä					Tilannekatsaus (*mahd*.)
Alakohtaiset vaihdot (audiovisuaalia la, musiikki)			Kulttuuri-asioiden komitea: vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut (*mahd*.) Elokuvaperintöä ja elokuva-kasvatusta käsittelevä konferenssi	Kulttuuriasio iden komitea: vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut (*mahd*.)				

Arkkitehtuuripolitiikka	EDAP:n kokous	EDAP:n kokous Arkkitehtuuri-poliittisia toimia käsittelevä eurooppalainen konferenssi (ECAP)	EDAP:n kokous	EDAP:n kokous Arkkitehtuuri poliittisia toimia käsittelevä eurooppa-lainen konferenssi (ECAP)	EDAP:n kokous Kulttuuri-asioiden komitea: vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut (*mahd*.)	EDAP:n kokous Arkkitehtuuri poliittisia toimia käsittelevä eurooppa-lainen konferenssi (ECAP)	EDAP:n kokous	EDAP:n kokous Arkkitehtuuri-poliittisia toimia käsittelevä eurooppalainen konferenssi (ECAP)
Kulttuuri- ja luovien alojen kilpailukyky	Konferenssi: EU:n kilpailukyvyn uudelleen-arviointi: mikä on kulttuuri- ja luovien alojen vaikutus?							
D. Kansainväliset kulttuurisuhteet (ICR) ja -kumppanuudet.								
Laiton kauppa		Konferenssi kulttuuri-esineiden laittomasta kaupasta ja väärennettyjen taideteosten kaupasta						
Ukraina	Team Europe -lähestymistapa	Team Europe -lähestymistapa	Team Europe -lähestymistapa	Team Europe -lähestymis-tapa	Team Europe -lähestymistapa Kulttuuria-sioiden komitea: vierailijoiden	Team Europe -lähestymis-tapa	Team Europe -lähestymis-tapa	Team Europe -lähestymistapa

					esitykset ja suulliset keskustelut (*mahd.*)			
Kansainväliset kulttuuri-suhteet	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*)	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*)	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*) Konferenssi kulttuuri-yhteistyön vahvistamisesta Välimeren alueella	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*)	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*) Tilannekatsaus (*mahd.*)	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*)	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*)	Korkeiden virkamiesten kokous (*mahd.*)

Työmenetelmiä koskevat suuntaviivat

Yleiset periaatteet

- Työsuunnitelman mukaiset toimet olisi toteutettava joustavasti ja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita noudattaen.
- Osallistuminen on vapaaehtoista ja perustuu tarvittaessa jäsenvaltion nimityksiin.
- Työsuunnitelman mukaiset toimet eivät saisi tarpeettomasti lisätä jäsenvaltioiden, komission ja sidosryhmien hallinnollista taakkaa.
- Komissio voi tukea työsuunnitelman täytäntöönpanoa tarjoamalla asiantuntemusta ja tarvittaessa logistista tai taloudellista tukea.
- Työsuunnitelman mukaisesti toteutettujen toimien tulokset voidaan tarpeen mukaan esittää neuvostolle tai sen valmisteluelimille.
- Työsuunnitelman mukaisia toimia voidaan hyödyntää tulevan politiikan kehittämisessä ja tulevissa suosituksissa.
- Puheenjohtajavaltioiden, jäsenvaltioiden ja komission olisi pyrittävä varmistamaan tämän työsuunnitelman mukaisten toimien ja muiden asiaankuuluvien aloitteiden välinen johdonmukaisuus.
- Kun toimi on saatettu päätökseen, tuloksista esitetään tarvittaessa raportti.

Poliittiset vuoropuhelut

- Komissio järjestää poliittisia vuoropuheluja edellyttäen, että talousarvioehdot täyttyvät, mutta yksittäiset jäsenvaltiot tai puheenjohtajavaltiot voivat ehdottaa tietyn painopistealan käsittelyä tai järjestää uusia vuoropuheluja tai tapahtumia, jotka liittyvät esimerkiksi kansallisella tasolla hyväksyttyihin asiaankuuluviin aloitteisiin.

- Poliittisten vuoropuhelujen olisi saatettava yhteen asiaankuuluvat poliittiset päättäjät, asiantuntijat ja tarvittaessa sidosryhmät.

Vertaisoppimistoimet/työpajat

- Vertaisoppimistoimiin kuuluu jäsenvaltioiden johtamia vapaaehtoisia vertaisvaihtoja, ja ne tarjoavat jäsenvaltioille joustavan keinon parhaiden käytäntöjen ja kokemusten jakamiseksi.

- Jäsenvaltio tai asiasta kiinnostuneiden jäsenvaltioiden ryhmä voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, ehdottaa vertaisoppimistoimen järjestämistä ja rahoittamista. Jos talousarvioehdot täyttyvät, komissio voi myöntää rahoitustukea.

- Työpajat ovat komission johtamia näkemystenvaihtoja, jotka saattavat yhteen jäsenvaltiot, asiantuntijat ja sidosryhmät.

Avoin koordinointimenetelmä (OMC)

- OMC tarjoaa puitteet tiettyjä yhteisiä aiheita koskevalle yhteistyölle, vaihdolle ja hyvien käytäntöjen jakamiselle jäsenvaltioiden kesken ja mahdollistaa ei-sitovien suositusten laatimisen.

- OMC-toimeksianto viimeistellään kulttuuriasioiden komiteassa tarvittaessa muiden asiaankuuluvien työryhmien avustuksella komission ehdottaman toimeksiantoluonnoksen pohjalta.

- Toimeksiannossa voidaan ehdottaa, että kolmannet osapuolet, myös kolmannet maat, kutsutaan OMC-työryhmään.

- Kukin OMC-työryhmä vastaa puheenjohtajan tai puheenjohtajien nimittämisestä ensimmäisessä kokouksessaan.

- Aiheesta riippuen OMC-työryhmää voidaan kannustaa muodostamaan pienempiä kohderyhmiä ja käyttämään tarvittaessa osallistavia menetelmiä.

Asiantuntijaverkostot ja -vaihdot

- Asiantuntijaverkostoja ja -vaihtoa voidaan käyttää silloin, kun tarvitaan jatkuvaa yhteistyötä, tietojenvaihtoa tai koordinointia.

- Jäsenvaltiot ja komissio nimeävät tarvittaessa asiaankuuluvat asiantuntijat kyseisiä verkostoja ja vaihtoa varten.

Aiempien avointen koordinointimenetelmien jatkotoimet

- Tarvittaessa voidaan järjestää tilannekatsauksia, keskusteluja tai muita jatkotoimia aiheista, joita on käsitelty vuosien 2023–2026 työsuunnitelman tai aiempien työsuunnitelmien mukaisissa avoimissa koordinointimenetelmissä.

- Näissä toimissa olisi arvioitava täytäntöönpanon puutteita, määritettävä jatkotoimiin liittyvät velvollisuudet ja luotava yhteyksiä EU:n ja kansallisen politiikan tulevaan kehittämiseen.

Vierailijoiden esitykset ja suulliset keskustelut kulttuuriasioiden komiteassa

- Kulttuuriasioiden komiteassa voidaan järjestää vierailijoiden esityksiä tai suullisia keskusteluja, joiden tarkoituksena on helpottaa näkemystenvaihtoa esiin nousevista kysymyksistä ja kehityksestä kulttuuriin liittyvillä politiikan aloilla.

- Tällaiseen näkemystenvaihtoon voi sisältyä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja sidosryhmien sekä neuvoston muiden asiaankuuluvien valmisteluelinten edustajien kannanottoja neuvoston työjärjestyksen mukaisesti.

Keskeiset poliittiset viiteasiakirjat

- Cáceresin julistus (Espanja, 2023)
- Euroopan unionin perusoikeuskirja (EUVL C 326, 26.10.2012).
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Kulttuurikompassi (2025) (COM(2025) 785 final)
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: EU:n toimintasuunnitelma kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumiseksi (COM(2022) 800 final)
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Tekoälyn maanosa -toimintasuunnitelma (COM(2025) 165 final)
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Kaikki irti EU:n innovointipotentiaalista – Teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva toimintasuunnitelma EU:n elpymisen ja palautumiskyvyn tueksi (COM(2020)760 final)

– Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan uusi kulttuuriohjelma (COM(2018) 267 final)

– Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Uusi eurooppalainen Bauhaus – Kaunista, kestävää, yhdessä (COM(2021) 573 final)

– Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmasta (COM(2020) 790 final)

– Neuvoston päätelmät audiovisuaalisia mediapalveluja ja videonjakoalustapalveluja koskevan oikeudellisen kehyksen arvioinnista (C/2025/2954, 26.5.2025)

– Neuvoston päätelmät vaarassa olevista ja muuttamaan joutuneista taiteilijoista (EUVL C 185/39, 26.5.2023)

– Neuvoston päätelmät kulttuurialan yhteishallinnasta (EUVL C 393/8, 19.12.2012)

– Neuvoston päätelmät kulttuurista, korkeatasoisesta arkkitehtuurista ja rakennetusta ympäristöstä uusi eurooppalainen Bauhaus -aloitteen keskeisinä osina (EUVL 2021/C 501 I/03, 13.12.2021)

– Neuvoston päätelmät kulttuuri- ja luovien alojen vahvistamisesta datavetoisen yleisösuhdetyön avulla (C/2024/3542, 31.5.2024)

– Neuvoston päätelmät kulttuurisen ja luovan ulottuvuuden vahvistamisesta eurooppalaisella videopelialalla (C/2023/1345, 30.11.2023)

– Neuvoston päätelmät kulttuuriperintöä konflikteissa ja kriiseissä koskevasta EU:n toimintamallista (asiak. 9837/21)

– Neuvoston päätelmät kulttuurin saatavuuden parantamisesta ja edistämisestä (C/2024/7446, 13.12.2024)

– Neuvoston päätelmät nuorten taiteilijoiden sekä kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten tukemisesta heidän aloittaessaan uraansa (C/2025/3165, 4.6.2025)

– Neuvoston päätelmät kulttuurin, kulttuuriperinnön ja audiovisuaalisten teosten strategisesta roolista eurooppalaisten arvojen ja demokratioiden selviytymiskyvyn vaalimisessa (C/2025/6562, 10.12.2025)

– Euroopan neuvoston yleissopimus Euroopan arkeologisen perinnön suojelusta (tarkistettu) (Vallettan yleissopimus, 1992)

– Euroopan neuvoston yleissopimus Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelusta (Granadan yleissopimus, 1985)

– Euroopan neuvoston yleissopimus kulttuuriomaisuuteen kohdistuvista rikoksista (Nikosia, 2017)

– Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä (Faron puiteyleissopimus, 2005)

– Euroopan neuvoston maisemayleissopimus (Firenzen yleissopimus, 2000)

– Neuvoston päätöslauselma EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026 (EUVL 2022/C 466/01, 7.12.2022).

– Davosin julistus ”Towards a high-quality Baukultur for Europe” (Kohti korkeatasoista eurooppalaista rakennuskulttuuria) (Sveitsi, 2018)

– EU:n strategia antisemitismin torjumiseksi ja juutalaisen elämäntavan vaalimiseksi 2021–2030 (hyväksytty 5. lokakuuta 2021)

– Euroopan komission tutkimus, 2020, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals, loppuraportti, https://culture.ec.europa.eu/resources/document-library/the-status-and-working-conditions-of-artists-and-cultural-and-creative-professionals-0

– Euroopan komission tutkimus, 2026, Study on the discoverability of diverse European cultural content in the digital environment, loppuraportti, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/34da2669-32b4-11f1-be39-01aa75ed71a1

– Euroopan komissio, Report on the Social Protection for artists, toukokuu 2025: ”Mutual learning on inclusive social protection for artists and creative workers” – Euroopan komissio; https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/social-protection-social-inclusion/mutual-learning-inclusive-social-protection-artists-and-creative-workers-2025-05-06_en

– Eurooppa-neuvoston strateginen ohjelma 2024–2029 (EUCO 15/24)

– Euroopan työviranomainen, Euroopan työviranomaisen tutkimus, julkaistu joulukuussa 2024: https://www.ela.europa.eu/en/news/creative-sectors-ela-study-reveals-precarious-working-conditions-and-undeclared-labour

– Euroopan parlamentin päätöslauselma 21. marraskuuta 2023 suosituksista komissiolle taiteilijoiden ja kulttuurialan ja luovien toimialojen työntekijöiden sosiaalista ja ammatillista tilannetta koskevasta EU:n kehyksestä (2023/2051(INL))

– Euroopan parlamentin tutkimuspalvelun (EPRS) tutkimus: Taiteilijoiden ja kulttuurialan ja luovien toimialojen työntekijöiden sosiaalista ja ammatillista tilannetta koskeva EU:n kehys, marraskuu 2023, https://www.europarl.europa.eu/thinktank/fi/document/EPRS_STU(2023)747426

– Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston strateginen suunnitelma 2030, The EUIPO’s DNA, a robust, inclusive, diverse and sustainable IP ecosystem that works for all

– Europol (2026), Changing tactics, changing targets: the evolving nature of museum heists, Europol Spotlight Report series, Euroopan unionin julkaisutoimisto

– G20-maiden KwaDukuzan julistus (Etelä-Afrikka, 2025)

– G20-maiden kulttuuriministerien Rooman julistus ja G20-maiden johtajien julistus (Rooma, 2021)

– G20-maiden kulttuuriministerien Salvador da Bahian julistus (Brasilia, 2024)

– ICOMOSin julkaisu ”European quality principles for EU-funded interventions with potential impact on cultural heritage: revised edition”, marraskuu 2020

– ILOn raportti 2023: The Future of Work in the Arts and Entertainment Sector | International Labour Organization; https://www.ilo.org/publications/future-work-arts-and-entertainment-sector

– Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden voimaannuttaminen (JOIN(2025) 791 final)

– Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan varautumisunionistrategiasta (JOIN(2025) 130 final)

– Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle, Tavoitteena kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskeva EU:n strategia (JOIN(2016) 29 final)

– Yhteinen julistus: Eurooppa kulttuurin puolesta ja kulttuuri Euroopan puolesta, 2026 (EUVL C, C/2026/3440, 25.6.2026)

– MONDIACULT 2025 Kulttuuriministereiden sitoumus – päätösasiakirja (Barcelona, 1. lokakuuta 2025)

– Porto Santon peruskirja – Culture and the Promotion of Democracy: Towards a European Cultural Citizenship (2021)

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös) (EUVL L 277/1, 27.10.2022)

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös) (EUVL L 2024/1689)

– Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026 (COM(2026) 337 final)

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”Culture and Health, Time to Act” (2025), https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/be89805d-9cf8-11f0-97c8-01aa75ed71a1/language-en

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”Creative Shifts: Empowering culture for sustainable living” (2025) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/043230ba-d250-11f0-8da2-01aa75ed71a1

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”Strengthening Cultural Heritage Resilience for Climate Change” (2022) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”The Status and Working Conditions of Artists and creative and Cultural Professionals” (2023) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01fafa79-1a13-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”Strengthening Europe through Public Libraries – How sustained investment in public libraries and their multiple roles delivers social, cultural and democratic return” (2026) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/623284d9-8184-11f1-bf5e-01aa75ed71a1/language-en

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”Stormy Times – Nature and humans: Cultural Courage for change” (2022) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en

– Jäsenvaltioiden asiantuntijoiden avoimen koordinointimenetelmän (OMC) työryhmän raportti ”Towards a shared culture of architecture – Investing in a high-quality living environment for everyone” (2021) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bd7cba7e-2680-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/language-en

– ”Voices of Culture” – kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelu, 2021, https://voicesofculture.eu/2021/07/06/brainstorming-report-status-working-conditions-for-artists-cultural-and-creative-professionals/

– Unesco, Haagin vuoden 1954 yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa

– Unesco, vuoden 1970 yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi;

– Unesco, vuoden 1972 yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta

– Unesco, vuoden 1980 suositus taiteilijan asemasta

– Unesco, 1999: toinen pöytäkirja Haagin vuoden 1954 yleissopimukseen kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa

– Unesco, vuoden 2001 yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta

– Unesco, vuoden 2003 yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta

– Unesco, vuoden 2005 yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä (mukaan lukien vuoden 2020 operatiiviset suuntaviivat sen mukauttamisesta digitaaliseen ympäristöön)

– Unesco, vuoden 2015 suositus museoiden ja kokoelmien suojelusta ja edistämisestä sekä niiden monimuotoisuudesta ja yhteiskunnallisesta roolista

– Unescon tilastoinstituutti 2025 Framework for Cultural Statistics

– Unesco, Re|Shaping Policies for Creativity: we share, we act, we build (2026, neljäs painos)

– Unesco, suositus tekoälyn etiikasta (marraskuu 2021)

– Unesco: Unescon vuonna 1980 antaman taiteilijan asemaa koskevan suosituksen täytäntöönpano; https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387452

– Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen vuoden 2030 päätöslauselma ”Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030” (”Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”), hyväksytty 25. syyskuuta 2015)

– Yhdistyneet kansakunnat, The Pact for the Future (A/RES/79/1, hyväksytty 22. syyskuuta 2024)